

АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР СУЧАСНОЇ ГУМАНІТАРИСТИКИ
ХАРКІВСЬКА АСОЦІАЦІЯ ПОЛІТОЛОГІВ

ГЛОБАЛЬНИЙ СВІТ І УКРАЇНА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПОШУК ВІДПОВІДЕЙ

Матеріали
VI Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Харків, 27 лютого 2026 р.)

Харків
«Право»
2026

*Реєстраційне посвідчення УкрІНТЕІ МОН України
№ 51 від 20 січня 2026 р.*

Редакційна колегія:

Панфілов О. Ю., доктор філософських наук, професор (голова);

Зінченко О. В., докторка історичних наук, професорка;

Прудников В. А., кандидат юридичних наук, доцент;

Шевченко Л. С., докторка економічних наук, професорка;

Чернишова Т. О., кандидатка філологічних наук, доцентка

Г54 **Глобальний світ і Україна: сучасні виклики та пошук відповідей** : матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 27 лют. 2026 р.) / [редкол.: Панфілов О. Ю. (голова), Зінченко О. В., Прудников В. А. та ін.]; Аналіт. центр сучас. гуманітаристики ; Харків. асоц. політологів. – Харків : Право, 2026. – 110 с. – DOI: <https://doi.org/10.31359/9786178759711>.

ISBN 978-617-8759-71-1

Матеріали конференції містять доповіді, у яких висвітлено перспективи та виклики цифового суспільства, соціально-філософський та економічний виміри взаємодії людини і штучного інтелекту, розглянуто проблеми взаємодії глобального і національного кризів призму філософського, правового, соціологічного, педагогічного, психологічного, філологічного аналізу, колізії громадянського суспільства в часи панування біополітики, життя українського суспільства в умовах російської агресії.

УДК 004+14+159.9+17+27+304+316+32+33+34+35+36+37+61+78+80+81+82

Відповідальність за достовірність наданих матеріалів несуть автори.

© ГО «Аналітичний центр сучасної гуманітаристики», 2026

© Харківська асоціація політологів, 2026

© ТОВ «Видавничий дім «Право», 2026

ISBN 978-617-8759-71-1

Секція: Міжнародні відносини

Коротков Д. С.,

кандидат політичних наук, доцент,
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця

СТРАТЕГІЧНЕ СУПЕРНИЦТВО США ТА КНР В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СВІТОВОГО ПОРЯДКУ

Відносини Сполучених Штатів Америки та Китайської Народної Республіки у XXI столітті, з огляду на їх економічний, політичний, військовий, геостратегічний, технологічний та дипломатичний потенціал, стають центральним елементом в межах глобального дискурсу. Вони розглядаються як ключова або навіть фундаментальна складова, що впливає на утворення системи перехідного періоду міжнародних відносин, і як найпотужніший засіб впливу на динаміку світових процесів. Це пояснюється постійними змінами в характері їх взаємодії, які коливались від суто кооперативних до переважно конфліктних. Зважаючи на те, що ці держави є домінуючими світовими суб'єктами, діють в межах глобальної системи, яка супроводжується загальнозначущими викликами, та впливають на зовнішньополітичний курс інших країн, вони перетворюються на головних медіаторів у питаннях оформлення світового устрою [1].

Відносини між Китаєм та США в XX ст. мали характер хвиль. Основною тенденцією у відносинах між Америкою та Китаєм на початку 1970-х років стало налагодження взаємовигідної співпраці завдяки обопільному усвідомленню кооперативного типу стосунків, що може позитивно вплинути на вирішення як внутрішньодержавних питань, так і міжнародних викликів. Насамперед це стосувалось протидії зростаючим загрозам від Радянського Союзу, а згодом охопило економічну, технологічну, культурно-інтелектуальну, політичну галузі та безпеку.

Значимо, що США підтримали реформи, запроваджені Д. Сяопіном, сприяли лібералізації економіки Китаю, що передбачало його перехід до політичної моделі демократії, залучали КНР до співпраці у вирішенні міжнародних проблем та участі у світових економічних організаціях з метою прискорення входження країни у глобальну систему відносин. Інтенсивне на-

рощення військового арсеналу та намагання Пекіну поширити власний політичний вплив на Африку та Азіатсько-Тихоокеанський регіон викликало занепокоєння американської влади. Незважаючи на це, вони вважали Китай винятковим взірцем економічного зростання та швидкої інтеграції у світові процеси. Отже, Америка наполягала на розвитку Китаю за західним зразком, що унеможливило б його перетворення на міжнародного конкурента. Проте плідні зусилля Вашингтону щодо розвитку Китаю та його стрімкий прогрес перетворили державу на постійного та рівнозначного конкурента США [1].

Із 2010 року почала відбуватися конфронтація між США та Китаєм, причиною якою була агресивна діяльність у Гонконзі та Сінцзяні, загострення геополітичних протиріч у Індо-Тихоокеанському регіоні, особливо щодо Тайваню. З 2013 по 2016 рік основне уявлення Китаю про роль США в Індо-Тихоокеанському регіоні випливало зі стратегії адміністрації Обами «Поворот до Азії». Відчуваючи військовий тиск з боку США у західній частині Тихого океану щодо чотирьох спірних питань – Корейського півострова, Східнокитайського моря, Тайваню та Південнокитайського моря – першою і головною реакцією Китаю було створення альтернативного театру впливу, що стало основою для ініціативи Сі Цзіньпіна «Один пояс, один шлях». «Рух на Захід», поки схід переповнений, став теоретичною основою та контекстом активного прагнення Китаю до геоекономічної експансії на величезному просторі на захід від Китаю [2].

Таким чином, можемо констатувати, що саме економічний та технологічний фактор найбільше вплинув на відносини між Китаєм та Америкою, що призвело до ескалації суперництва у 2017 році та розгортання «холодної війни 2.0». Останнім імпульсом до остаточного загострення конфронтації став прихід до влади президента Д. Трампа, який наголосив на актуальних викликах, які несе в собі стрімкий розвиток Китаю. Він був впевнений, що його відхід від ліберальних принципів та прагнення до світового лідерства становить небезпеку для процвітання Америки, акцентуючи увагу на порушенні економічного та технологічного партнерства [3].

З 2017 року адміністрація Д. Трампа, керуючись гаслом «Америка понад усе!», започаткувала докорінні зміни в зовнішньополітичній доктрині США. Головним чином, це виражалось у прийнятті ізоляціоністського курсу в міжнародних відносинах, фундаментом якого стали принципи унілатералізму, протекціонізму та безумовного економічного лідерства. Як наслідок, відбувся перегляд засад економічної співпраці з партнерами, серед яких основна увага була спрямована на Китай. Зокрема, цього ж року Офісом торгового представника США було розпочате розслідування щодо комерційної діяль-

ності КНР відповідно до розділів 232, 201 та 301 національного торговельного законодавства, які стосувались засад справедливої конкуренції, загроз національній безпеці від імпорту та порушення торговельних механізмів. У результаті це призвело до виникнення стану торговельної війни між Китаєм та Штатами [4, р. 265].

На думку деяких китайських дослідників, торговельна війна була радикальним та одноосібним рішенням Д. Трампа, яке спиралось на необгрунтовані звинувачення [5]. Варто відзначити, що загострення конфронтації між країнами особливо явно простежується з моменту приходу до влади в Китаї Сі Цзіньпіня, який був прихильником централізованого державного устрою та націоналістичного підходу в міжнародній діяльності. Відповідно, це призвело до відродження авторитарної ідеології в державному регулюванні та посилення меркантилізму в економічній сфері. Окрім зміцнення політичної влади, Сі Цзіньпін бажав посилити державний контроль над економікою. У його плани увійшли підвищення нагляду комуністичної партії за діяльністю національних та іноземних підприємств, створення програми індустріалізації «Зроблено в Китаї 2025», головною метою якої було перетворення країни на лідера високотехнологічного виробництва, та заснування ініціативи «Один пояс, один шлях», покликану утвердити провідну роль КНР у світовій торгівлі та промисловому виробництві, а також закріпити його позицію в Азійсько-Тихоокеанському регіоні як ключового гаранта інфраструктурної розбудови. Таким чином, це стало явною ознакою того, що Пекін намагається створити паралельний глобальний економічний ланцюг, який дозволить йому зайняти лідируюче положення в його управлінні та задовольнити національні інтереси без будь-яких обмежень.

Зовнішня політика Китаю викликала невдоволення американського уряду, оскільки його діяльність суперечила взятим зобов'язанням в рамках СОТ щодо лібералізації економіки. Відповідно до щорічних звітів Офісу торгового представника США до Конгресу, Китай порушив положення стосовно таких аспектів, як доступ до ринку, субсидії, захист прав інтелектуальної власності та поширення технологій. Крім того, посилення втручання в економіку з боку Пекіну призвело до оформлення державного капіталізму, що суперечило фундаментальним принципам СОТ стосовно рівності, відкритості та взаємності. Це сприяло виникненню конфлікту інтересів з Вашингтоном в межах організації і призвело до кризи у функціонуванні багатосторонньої системи торговельного управління.

У жовтні-грудні 2018 року було відновлено переговорний процес, завдяки якому відбулось тимчасове перемир'я між конкурентами. Його умовою

було нарощення споживання американського експорту Китаєм для зменшення торговельного дисбалансу. Крім того, він скасував деякі фінансові обтяження на американський імпорт, але не отримав позитивної зворотної відповіді. Більш того, американське керівництво оголосило про поновлення торговельної війни у разі відсутності консенсусу після закінчення пільгового періоду в 90 днів. Вже в червні 2019 року США та Китай підвищили попередні вересневі тарифи до 25%. У вересні відбулось останнє оголошення імпорتنих мит, згідно з яким було застосовано тариф у 15% на нові імпортовані позиції Китаю вартістю 112 мільярдів доларів, а третина з 5078 товарів США підлягала оподаткуванню у 5–10% [6].

Обійнявши посаду президента США, Дж. Байден продовжив втілювати протекціоністські заходи проти Китаю. Він зберіг тарифи, започатковані Трампом, загальним обсягом близько 360 мільярдів доларів, а також значно збільшив податок на імпорт у деяких конкурентних галузях. Зокрема, це стосувалось значного підвищення мит на вироблені в Китаї електромобілі, сталь та алюміній, напівпровідники. Також було встановлено винятково суворий експортний контроль задля обмеження надання доступу Китаю до передових технологій. Найголовнішою метою президента Дж. Байдена стала відмова від технологічної взаємозалежності з Китаєм та використання його інновацій у вітчизняному економічному просторі. Варто зазначити, що суворі обмеження США стосовно технологічного обміну з Китаєм позитивно вплинули на його національний технологічний сектор та сприяли появі власних інновацій.

Повернення Д. Трампа на посаду президента в 2025 році супроводжувалось загостренням економічно-технологічного протистояння між США та КНР. Враховуючи зосередженість обох наддержав на технологічному факторі протягом торговельної війни, можемо констатувати, що «четверта промислова революція» сприяла виникненню атмосфери технологічної гонки між США та КНР.

Розглянувши історичну ретроспективу відносин між США та КНР, можемо підсумувати, що головним імпульсом до нарощення стратегічного суперництва між країнами протягом останніх 10 років була торговельна війна. Прихід до влади Д. Трампа та реконструкція зовнішньополітичної доктрини Сі Цзіньпіня сприяли виникненню критичної напруги між наддержавами та призвели до розгортання «нової холодної війни» у XXI столітті. Вона проявилася в адаптованій до сучасних вимог формі, зосереджуючись навколо економічного та технологічного змагання, що вплинуло на інші сфери взаємодії між країнами. Зокрема, лідерство та стримування конкурента

ЗМІСТ

Секція: Економічні науки

Шевченко Л. С.

Бізнес і штучний інтелект: виклики сучасного світу..... 3

Секція: Психологічні науки

Король Д. Ю.

Психологічні особливості формування стереотипів..... 7

Секція: Філософські науки

Годзь Н. Б.

Національне та глобальне: до питання перетину
та еволюціонування понять та стратегій..... 11

Дзьобань О. П.

Людина та штучний інтелект: соціально-філософський вимір
взаємодії..... 15

Зера М. М.

Перспективи та негативні наслідки цифрового суспільства..... 19

Коваленко І. І.

Семіотика мобільності: знакові структури та цифрові
квазіартефакти в культурі цифрових кочівників..... 25

Палагута В. І.

Колізії громадянського суспільства в часи панування
біополітики..... 29

Сун Ч.

Глобальне та національне: порівняльний аналіз на прикладі
китайських та українських джерел..... 35

Требін М. П.

Теорія справедливої війни Томи Аквінського..... 40

Янішевський О. Л.

Криза любові й толерантності: аксіологічно-соціальні виклики
України воєнного стану в контексті євроінтеграції..... 47

Секція: Юридичні науки

Зінченко О. В.

Вплив соціально-політичних чинників на правові системи
арабських країн..... 51

Секція: Міжнародні відносини

Коротков Д. С.

Стратегічне суперництво США та КНР в умовах трансформації
світового порядку.. 97

Теленко О. М.

Українська діаспора як важливий міжнародний актор
у підтримці України в умовах повномасштабної війни
з Російською Федерацією. 101

Наукове видання

ГЛОБАЛЬНИЙ СВІТ І УКРАЇНА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПОШУК ВІДПОВІДЕЙ

Матеріали
VI Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Харків, 27 лютого 2026 р.)

Редактор *Т. О. Чернишова*

Підписано до друку 02.03.2026. Формат 60×84/16.
Ум. друк. арк. 6,4. Обл.-вид. арк. 6. Тираж 100 пр. Зам. № 592

ТОВ «Видавничий дім «Право»,
вул. Харківських Дивізій, 11/2, м. Харків, Україна
Для кореспонденції: а/с 822, м. Харків, 61023, Україна
Тел.: (050) 409-08-69, (067) 574-81-20, (063) 254-50-84
Вебсайт: <https://pravo-izdat.com.ua>
E-mail для замовників послуг: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для покупців: sales@pravo-izdat.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8024 від 05.12.2023

Виготовлено ТОВ «Промарт»,
вул. Весніна, 12, м. Харків, 61023, Україна
Тел. (057) 717-25-44
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5748 від 06.11.2017